

La Barcelona modernista

Docent: Carles Saiz

Curs 2023-24: UNED-Sénior Barcelona

Hores lectives: 30

Dia i hora: dilluns de 10.30 a 12.30 h

Idioma: català

Calendari: setembre: 15, 22 i 29

octubre: 6, 13, 20 i 27

novembre: 3, 10, 17 i 24

desembre: 1 i 15

gener: 12

Introducció

Jugendstyl a Alemania, Sezessionstyl a Àustria, Floreale a Itàlia, Art Nouveau a França, Modern Style a Anglaterra, Modernisme a Catalunya... Entre finals del segle XIX i principis del XX neix a gran part d'Europa un moviment cultural d'experimentació artística de noves formes i expressions. Un nou art, jove, rupturista, liberal, diferent i cosmopolita....

El Modernisme sorgeix com un art industrial, acompanyat dels avenços tècnics del moment com l'electricitat, el ferrocarril i la màquina de vapor. Aquests invents faran canviar completament la forma de viure de les persones i originaran un creixement massiu de les ciutats industrials. El modernisme és, doncs, un estil urbà i adreçat a les noves classes econòmiques fabrils del país. Un art burgès que s'estén a totes les

modalitats artístiques, des de l'arquitectura fins a la decoració urbana, el mobiliari, els vestits, les joies, les arts gràfiques, la literatura i el teatre.

A Catalunya, l'esclat del Modernisme coincideix amb la construcció de l'Eixample de Barcelona a finals del segle XIX. Després de l'enderrocament de les muralles que ofegaven la ciutat, el creixement de la capital catalana representa una oportunitat immillorable per tal que la burgesia pugui satisfer les seves ànsies de modernització, posar de manifest la seva riquesa i la seva distinció.

La burgesia industrial alimentarà la creativitat dels arquitectes i artesans modernistes. I per mostrar a la societat el seu nou estatus social es faran les noves cases i palaus urbans, els grans edificis industrials, els panteons més impressionants dels cementiris i fins i tot els establiments comercials tindran aquesta empremta artística. El modernisme està de moda i Barcelona es converteix en un autèntic referent europeu.

Programa

SESSIÓ 1: (2 hores): Introducció a l'assignatura

L'eixample Cerdà. Què és el modernisme: moviment i característiques. Les influències de l'art nouveau europeu en el context artístic català.

SESSIÓ 2: (2 hores): L'eclosió de les arts decoratives

Els artesans del modernisme. Tallers, obradors i botigues al servei de l'arquitecte.

SESSIÓ 3: (2 hores): Lluís Domènech i Montaner

Casa Lleó Morera, Editorial Montaner i Simon, 1880 (Aragó, 255), Castell dels Tres Dragons, 1888 (Parc de la Ciutadella), Casa Lamadrid, 1902 (Girona, 113), Casa Thomas, 1898 (Mallorca, 291), Palau Montaner, 1893 (Mallorca, 278), Palau de la Música, 1908 i Hospital de Sant Pau, 1905-1910 (Sant Quintí, 89).

SESSIÓ 4: (2 hores): Antoni Gaudí

Casa Vicens, 1888 (Carolines, 18), Pavellons Güell, 1887 (Av. Pedralbes), Palau Güell, 1888 (Nou de la Rambla, 3), Col·legi Teresianes, 1889 (Ganduixer, 85), Casa Calvet, 1898 (Casp, 48), Casa Batlló, 1907 (Pg de Gràcia, 43), Park Güell, 1900 (Olot, sn), Torre Bellesguard, 1909 (Bellesguard, 20), Casa Milà, 1912 (Provença, 261), Sagrada Família (Mallorca, 401).

SESSIÓ 5: (2 hores) Sortida: **Visitem la Casa Vicens**, la primera casa documentada de Gaudí a Barcelona.¹

SESSIÓ 6: (2 hores) Sortida: **Visitem la Pedrera**, la darrera obra civil de Gaudí a Barcelona.²

SESSIÓ 7: (2 hores) Josep Puig i Cadafalch: Els Quatre Gats-Casa Martí, 1897 (Montsió, 3), Fàbrica Casaramona, Casa Amatller, 1900 (Pg de Gràcia, 41), Casa Romà Macaya, 1901 (Passeig de Sant Joan, 108), Casa Serra, 1903 (Rambla de Catalunya, 126), Palau Baró de Quadras, 1906, (Diagonal, 373), Casa Terrades, 1905 (Diagonal, 416), Casa Pere Company, 1911 (Buenos Aires, 56), Casa Muley-Afid, 1914 (P. Bonanova, 55)

SESSIÓ 8: (2,5 hores) Sortida: **Visitem la Casa Amatller** de Josep Puig i Cadafalch³ i fem una petita ruta pels edificis del Quadrat d'Or.

SESSIÓ 9: (2 hores) Els altres arquitectes I

Enric Sagnier Villavecchia: Casa Pons i Pascual (Passeig de Gràcia, 2-4), Casa Mulleras (passeig de Gràcia, 37), Casa Fargas (Rambla de Catalunya, 47), Casa Joan Comas (passeig de Gràcia, 74), Casa Evarist Arnús, 1903 (Manuel Arnús, 1). **Josep Domènech i Estapà.** Edifici Catalana de Gas, 1895 (Portal de l'Àngel, 20), Casa Domènech i Estapà, 1908 (València, 241), Estació de la Magòria, 1912 (Gran Via de les Corts Catalanes 181) i Asil de Cecs-Cosmocaixa, 1909 (Teodor Roviralta, 47).

SESSIÓ 10: (2 hores): Els altres arquitectes II

¹ L'entrada a l'edifici no està inclosa en el preu del curs.

² L'entrada a l'edifici no està inclosa en el preu del curs.

³ L'entrada a l'edifici no està inclosa en el preu del curs.

Josep Vilaseca: Casa Pia Batlló (Rambla de Catalunya, 17), Casa Dolors Calm (Rambla de Catalunya, 54), Casa Enric Batlló (passeig de gràcia, 75), Casa Josep Bertand (Balmes, 44-48), Casa Àngel Batlló, 1896 (Mallorca, 253) i Casa Comas d'Argemir, 1904 (Av. República d'Argentina, 92). **Antoni Maria Gallissà:** Casa Llopis Bofill, 1903 (València 339). **Antoni de Falguera i Sivilla:** Casa de la Lactància amb Pere Falqués, 1913 (Gran Via de les Corts Catalanes, 475-477), amb Pere Falqués Escola d'Arts i Oficis, 1909 (Gran Via, 476) Conservatori Municipal de Música, 1916 (Bruc, 104). **Pere Falqués:** Central Catalana de Electricitat, 1897 (Av. Vilanova, 12).

SESSIÓ 11: (2 hores): Els altres arquitectes III

Joaquim Bassegoda: Cases Antoni Rocamora, 1917 (Passeig de Gràcia, 6-14), Casa Clapés, 1908 (Diputació, 246). **Bonaventura Bassegoda i Amigó:** Casa Amadeu Maristany, 1905 (Mallorca, 273). **Joan Rubió Vellvé:** Casa Alemany, 1901 (Gral Vives, 29), Casa Golferichs, 1901 (Gran Via de les Corts Catalanes, 491), Casa Isabel Pomar, 1906 (Girona 86), Casa Dolcet, 1907 (Av. Vallvidrera, 44) i, Casa Roviralta, 1913 (Av. Tibidabo, 31). **Josep Maria Jujol i Gibert:** Finca Salvador, 1910 (Pg. Mare de Déu del Coll, 69), Casa Queralt, 1917 (Pineda, 12), Casa Planells, 1923 (Diagonal, 332). Antoni Rovira Trias.

SESSIÓ 12: (2 hores): Establiments modernistes

Mercats de ferro: Mercat de Sant Antoni, 1882 (Rda. Sant Antoni), Mercat d'Hostafranchs, 1888 (creu Coberta, 93) Mercat de la Concepció, 1888 (Aragó, 313), Mercat de Sants, 1913 (Sant Jordi, 6), Mercat de la Boqueria, 1914 (Rambla, 91) i breu recorregut virtual per algunes **botigues modernistes** més destacades: Confiteria J. Reñé, 1910 (Consell de Cent, 362), Forn Sarret, 1898 (Girona, 73) Forn de la Concepció, 1900 (Girona 74), Farmàcia Novellas (Bolós), 1902 (Rambla Catalunya, 77), Queviures Múrria, 1898 (Roger de Llúria, 85), Casa de Pastes Figueras, 1902 (Rambla de Sant Josep, 83), etc...

SESSIÓ 13: (2 hores): Fàbriques i panteons modernistes

Recorregut virtual comentat per fàbriques i obres funeràries dels diferents cementiris de Barcelona.

SESSIÓ 14: (3,5 hores) Sortida: Ruta modernista comentada a 25 edificis de la Dreta i l'Esquerra de l'Eixample de Barcelona.⁴

Bibliografia

- AAVV (2005). *Ruta del Modernisme. Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona: Institut del Paisatge Urbà.
- AAVV (2002). *El modernisme a l'entorn de l'arquitectura*. Edicions L'Isard.
- ALCALDE, S; CARBONELL, M; MARTÍ, G; MAS, X; SÀIZ, C; (2006). *Lluís Domènech i Montaner (1849-1923. Obra arquitectònica raonada*. Volum. 1 Canet de Mar: Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner, 2016
- ALCOLEA, S. (2009). *Puig i Cadafalch*. Institut Amatller d'Art Hispànic: Lunwerg.
- ALCOY I PEDRÓS, R; BESERAN I RAMON, P. (2002). *Puig i Cadafalch i la restauració de monuments*. Barcelona: Institut Amatller d'Art Hispànic.
- BANCELLS, C. (Dir.) (2014). *Joies del modernisme privat*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BARJAU, S. (1992) *Enric Sagnier*. Barcelona: Labor.
- BARJAU, S; VARGAS, R; PERMANYER, L. (2009). *Ruta Sagnier, arquitecte. Barcelona 1858-1931*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida.
- CABRÉ, T: *Guia de la Ruta Puig i Cadafalch*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona – Institut del Paisatge Urbà, 2001
- CARRERAS, Carles, et al: *Botigues històriques de Catalunya*. Barcelona: Angle Editorial, 2006
- CASAS, Jaume, et al.: *Farmàcies històriques de Catalunya*. Barcelona: Angle, 2007
- CASTELLAR-GASSOL, Joan. *Gaudí La vida d'un visionari*. Barcelona: Ediciones de 1984, 2000.
- CATASÚS I OLIART, Aleix. L'arquitecte Antoni de Falguera i Sivilla (1876-1947). A: *Locus Amoenus*, v. 5, p. 277-290, dec. 2000.

⁴ Aquesta sortida no contempla cap despesa per a l'alumne.

- CIRICI, Alexandre «Arquitectura de Puig i Cadafalch». *Cuadernos de arquitectura*, N° 63, 1966, pàg. 49–52.
- DOÑATE, Mercè, et al: *El modernisme a les col·leccions del MNAC*. Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya : Lunwerg, 2009
- DURAN, Montserrat: *Josep Maria Jujol. L'arquitectura amagada*. Barcelona, Meteora, 2003
- FARRÉ GIL, Núria: *El Taller de vitralls modernista Rigalt, Granell i Cia (1890-1931)*. Tesi doctoral. Barcelona, Universitat de Barcelona, 2013.
- FONTBONA, Francesc. «Del Modernisme al Noucentisme : 1888-1917». A: Miralles, Francesc (dir.). *Història de l'art català*. Vol. 7. Barcelona: Edicions 62, 1985.
- FUENTES MILÀ, Sergio: *Josep Domènech i Estapà, últim arquitecte municipal de Sant Andreu de Palomar (1883-1897)*. Barcelona: Centre Estudis Ignasi Iglésias, 2016.
- FUENTES MILÀ, Sergio: *José Domènech y Estapà. Eclecticismo, arquitectura y modernidad*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 2016.
- FUENTES MILÀ, Sergio: "L'estació de La Magòria. Un cas paradigmàtic de l'arquitectura industrial de Domènech i Estapà (1911-1912)", IX Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya, desembre 2013.
- JARDÍ, Enric. *Puig i Cadafalch, arquitecte, polític i historiador de l'art*. Ariel, 1975 (Hores de Catalunya).
- JUJOL GIBERT, Josep M: *Jujol en Barcelona*. Tarragona: Arxiu Jujol, 2017
- LACUESTA, Raquel: *Arquitectura modernista en Cataluña*. Barcelona: Gustavo Gili, 1990
- MACKAY, David. «L'arquitectura domèstica de Puig i Cadafalch: un eco del dilema actual (estil o no estil)». A: Institut d'Estudis Catalans. Jornades Científiques (2001). *Puig i Cadafalch i la Catalunya contemporània*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003, p. 147–160.
- MARTÍ, Gemma; SÀIZ, Carles: *Domènech i Montaner. Modernisme a la Dreta de l'Eixample*. Canet de Mar: Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner, 2021
- MARTÍN, Sergi: *Botigues emblemàtiques de Catalunya. Un viatge per viure i sentir la història*. Barcelona: Angle, 2016
- PERMANYER, Lluís: *Barcelona Modernista*. Barcelona: Polígrafa, 1992
- PERMANYER, Lluís: *Detalls. Barcelona Modernista*. Barcelona: Polígrafa, 2004
- PUIG I CADAFAŁCH, Josep; BARRAL I ALTET, Xavier (ed.). *Josep Puig i Cadafalch: escrits d'arquitectura, art i política*. Institut d'Estudis Catalans, 2003 (Memòries de la Secció

Històrico-Arqueològica; 62).

PUIG I CADAVALCH, Josep. *Josep Puig i Cadafalch: l'arquitectura entre la casa i la ciutat. Architecture between the House and the City*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions : Col·legi d'arquitectes de Catalunya, 1989.

SALA, M-Teresa: *El Modernisme*. Barcelona: Angle Editorial, 2008

SEMBLANCH, Klaus-Jürgen: *Modernismo*. Madrid: Taschen, 2007

TATGER, Mercè: *Barcelona, ciutat de fàbriques*. Barcelona: Albertí, 2014

SAGNIER, Enric. *Sagnier arquitecte: Barcelona 1858-1931*. Barcelona: Antonio Sagnier, 2007

VAN HENSBERGEN, Gijs. *Antoni Gaudí*. Barcelona: Plaza & Janés, 2002. ISBN 84-01-30507-1.

DE PUIG, Jaume. «Gaudí, els Güell i el Palau». A: *El Palau Güell*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2004.

PUIG I BOADA, Isidre. *El temple de la Sagrada Família*. Barcelona: Nou Art Thor, 1986.

PUIG I BOADA, Isidre. *El Pensament de Gaudí*. Barcelona: Dux, 2004.

PUIG I CADAVALCH, Josep; BARRAL I ALTET, Xavier (ed.). *Josep Puig i Cadafalch: escrits d'arquitectura, art i política*. Institut d'Estudis Catalans, 2003 (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 62).